

תנא דבי רבי יהזקאל

רסיסים המתלקטים ובאים מבית מדרשו של הגאון האדיר רבי יהזקאל ברטלר זללה"ה

ערוך מפי השמועה וכהבנת הכותב וחלילה לסמוך על הדברים המובאים להלכה

ג'רצון ל"ז • חנוכה תשפ"ג

• הערות או משלוח ד"ת מהגאון זללה"ה בכתובת: ardt832@gmail.com •

דראוי להדלקה יותר יתכן דיהא עדיף משמן הראוי לאכילה, דכאמור שאני חשיבות שמן מחשיבות מים לגבי נטילת ידים.

אך לא הוה פסיקא לרבינו האי מילתא דחשיבות השמן אינה נקבעת על פי אכילתו, אבל מלבד זאת באופן כללי היה מצדד כסברא האחרונה מטעם אחר, שהיה מדמה זה לאם היו שני שוורים לקרבן, האחד קטן אך משובח לאכילה ומשנהו גדול אך גרוע לענין אכילה, מסתברא שלמזבח יקחו את השור הגדול והשמן טפי והיותר נאה אע"ג דלאכילה משובח הכחושה [דכן ישנה משמעות מסוימת מרהיטות הסוגיא במנחות ס"ד א' דהשור המעולה לקרבן הוא השמן לעומת הכחושה].

וה"ג השמן הראוי לנר חנוכה, שהרי כל הטעם והמעלה בהדלקה בשמן זית בנר חנוכה היינו משום דהוי דומיא דמנורה, ובמקדש גופא מסתבר שלא היה ענין שיהיה ראוי לאכילה אלא להדלקה, וכאמור אם היו ב' שמנים האחד

נידונים והוראות בעניני חנוכה

שמן למאור לנר חנוכה

נתבאר בשו"ע או"ח סי' ק"ס סעי' ח', דמים סרוחים ומלוחים אם ראויים לשתיית כלב כשרים לנטילת ידים, ואם אין הכלב יכול לשותות מהם פסולין. וחזינן דאיכא פגם במה שאינו ראוי לאכילה, וא"כ אפשר להביא מזה ראייה לגבי נר חנוכה, דשמן הראוי למאכל עדיף להדליק בו נר חנוכה, טפי משמן העומד להדלקה בלבד מחמת מרירותו בסיבת ריבוי החומציות שבו.

אמנם יש לדון ולחלק, דדוקא מים או שאר מידי דאכילה אשר עיקרם לאכילה, חשיבות הדבר נקבעת (אף שלא לענין אכילה) לפי הראוי למאכל, אבל שמן אשר בעיקרו עומד לב' שימושים לאכילה ולהדלקת הנר, ואין מוכרע שתהא האכילה יותר עיקרית בו מההדלקה, א"כ אין לקבוע חשיבותו דוקא לפי אכילה. ויתר על כן מסתברא דאף שמן

א. כפי הנראה הראיה היא דאע"פ דאין שימוש המים בכה"ג לשתייה וא"כ מאי נפקא מינה אם ראויים לשתייה אם לאו, מ"מ חזינן דהפגם מאכילה מפחית בחשיבותו באופן כללי אף שלא לשימוש של אכילה ולהכי נפסלין לנטילת ידים, וא"כ ה"נ שמן שאינו עומד לאכילה לא יהא פחות חשוב לגבי נר חנוכה [ואף דלכאורה לא מצאנו פסול באינו ראוי למאכל אדם גבי נר חנוכה במדליק במידי דאכילה מ"מ הוא שמענין מינה דהוא גרוע יותר ויש להעדיף את הראוי למאכל שהוא חשוב ממנו, וכן אף דסתמא דשמן העומד למאור בלבד אינו נפסל מאכילת כלב, מ"מ אם אמת מידת חשיבות השמן נקבעת ע"פ ראיותו לאכילה, א"כ כל שראוי יותר לאכילה חשיב ועדיף טפי].

ב. דבכל הסוגיא שם את החטאת המובחרת הדגימו כשמינה ואת הפחות מובחרת הדגימו ככחושה, ומשמע דהעיקר הוא השמן והנאה ולא המשובח בטעם, אמנם איכא למיפרך דבסתמא סתם שוורים טעם אחד להם ועכ"פ עד שלא נשחטו לא נודע שיבוח טעמם יתר על חבריהם, והתם איירו לענין מה היה יותר בחפצו להתכפר בו ואחר שלא ידע חילוק הטעמים שביניהם א"כ בודאי כל שימת ליבו היא לשמן או לכחושה.

ראוי לאכילה והאחד טוב יותר להדלקה היו מעדיפים את הראוי להדלקה טפי, והיינו שאין גריעותא בכבוד במה שאינו ראוי לאכילה.

אלא שהיה דן להעדיף את השמן העומד למאכל מטעם אחר, כיון שהרבה פעמים מפיקים את השמן למאור מן הפסולת, ויל"ד לאסור להדליק בו משום הקריבהו נא לפחתך.¹

ולמעשה מנהגו שמדליק בראוי למאכל, ובמנורה של חשד (ראה להלן בהנהגותיו) היה מדליק בשמן למאור [והיחס היה לרווחא דמילתא² ולצאת מכל ספק].

הדלקה בחלון מחוץ לשמשות

נראה בסברא שכל עובי קירות הבית חשיב כמונח בפנים, ועל כן מותר להניח את המנורה על אדן החלון אף שסוגר מאחריה את השמשות והיא נותרת בחוץ, ואין סגירת השמשות מחשיבה את המנורה כמונחת בחוץ.³

שיעור ההרחקה בין נר לנר

מה שנתבאר במשנ"ב סי' תרע"א ס"ק ט"ז ששיעור ההפרדה בין הנרות שלא יהיו נראים כמדורה הוא בהרחקת אצבע בין נר לנר, היינו שיהא רווח אצבע בין הפתילות ולא בין האישים (הלהבות), אם לא שהלהבות גדולות שאף בהרחקה כזו עדיין הם סמוכים מאוד זה לזה עד שנראים כמדורה ואז יש להרחיק יותר.

וכן אין צריך להחמיר את שיטת הפמ"ג (שם) שהצריך להרחיק בין הנרות שתי אצבעות דאין המנהג כדבריו (ופוק חזי בכל מנורות החנוכה מאז ומעולם ועד כהיום הזה שאינן בהפרש גדול כל כך), והיה מתמיה רבינו על עצם טעמו דהפמ"ג, וכי בהרחקת אצבע הוא נראה כמדורה עד שצריך להרחיק ב' אצבעות.

ברכת הרואה למי שהדליקו עליו בביתו

איתא בשו"ע סי' תרע"ו ס"ג דמי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו כשרואה נר חנוכה מברך שעשה ניסים.

ובמשנ"ב שם סק"ו הביא דהוא מחלוקת הפוסקים וי"א דאף אם מדליקין עליו בביתו כיון דהוא עצמו אינו מדליק צריך לברך על הראיה [וע"ע במשנ"ב תרע"ז סק"ד דהוא סתירה בדברי השו"ע עצמו], אמנם מסיק דמ"מ אינו כדאי לעשות כן למעשה דספק ברכות להקל.

ופעם היה מעשה באשה שהיתה חוץ לביתה בשעה שבעלה הדליק עליה בביתה נרות חנוכה, וממילא נכנסה בספק האמור אם מחוייבת בברכת הרואה (ואף דסב"ל מ"מ לכתחילה ודאי ראוי לצאת ידי השיטות הנ"ל).

והורה לה רבינו שתלך לבית שיש בו שניים המדליקין נרות חנוכה, ותשמע ברכת 'שעשה ניסים' מהמברך השני ותצא ידי ברכת הראיה על ראיית הנר הראשון שהדליק

ג. והיינו אע"פ שאינו מאוס דבכה"ג נאסר להדליק כל נר של מצוה, וכמו שנתבאר בשו"ע (קנ"ד י"ב) דשמן שנמצא בו עכבר אם הוא מאוס אסור להדליק בו בבית הכנסת, ובמשנ"ב הביא מהפמ"ג דה"ה שאר הדלקה דמצוה כגון נר שבת ונר חנוכה והטעם משום הקריבהו נא לפחתך (והביאו המשנ"ב אף בסי' תרע"ג סק"ג), אלא כיון דנעשה מן הפסולת הוי חיסרון כבוד להדליק בו בבית המקדש, וממילא יתכן דאבדה כל המעלה להדליק בשמן זית כזה כיון דתו לא הוי דומיא דמנורה, אבל בעיקר הדבר שרי להדליק בו ולא גרע מנר שעווה [ואף דפעמים עושים אותו שלא בנקיון כיון שאינו מיועד לאכילה, מ"מ יתכן דאינו נחשב מאוס מחמת כן לאסור בו הדלקה של מצוה, ולא דמי לעכבר שנמצא בשמן].

ולטעם הלז, אף כאשר הוא ראוי לאכילה (כמו שמצוי הרבה פעמים שהשמן העומד למאור לפי האמת הוא ראוי לאכילה, אלא מחמת פגם באיכותו אין מעמידין אותו לאכילה) אין בו המעלה של הדלקה בשמן זית, כיון דסוף סוף הוא עשוי מן הפסולת, ואף יהא מתוקן בתיקון גמור לאכילה עדיין להטעם הנ"ל אינו מן הכבוד להביא ממנו למקדש.

ד. והפירכא לפקפוק מטעם דהקריבהו נא לפחתך אפשר לומר בב' אופנים, או דבאמת אף גבי מנורה לא אכפת לן ממה הופק השמן והעיקר שיהא ראוי וטוב להדלקה, או דעד כדי כך לא בעינן דומיא דמנורה.

ה. הנה לא נתבאר בדברי רבינו אלא דבתוך עובי הכתלים חשיב כבתוך הבית, ויש לדון בסורגי החלונות הבולטים חוצה אם המניח בתוכם חשיב כמניח בתוך הבית, דמחד עדיפי על עובי הכתלים כיון שהם תחומים מן החוץ ואינם משמשים אלא לבני הבית, ומאידך עובי הכתלים היינו עצמו משא"כ הסורג, ועכ"פ שמעינן מדברי רבינו כי להניח על קיר הבית מבחוץ על איזה זיז הבולט מן הכותל לאו שפיר דמי.

כבר, אבל מן הראשון אינה יכולה לצאת בברכת הראיה, שהרי בעת שהוא מברך 'שעשה ניסים' עדיין לא הדליק נר, וכיון שאינה רואה נר דולק לפניו הרי אינה מתחייבת בברכת הראיה, וממילא אינה יכולה לצאת בברכתו.

במשנת החזו"א

זמן ההדלקה

סיפר רבינו ששאל את החזו"א מדוע הוא מדליק כעשרים דקות אחר השקיעה, והשיבו שכך עשה אביו, ורבינו התחיל לחשב לפניו שזה זמן שכולל את ב' הזמנים (השקיעה וצאת הכוכבים) וכו', והגיב החזו"א 'כך עשה אבא'.

זמן ההדלקה במוצאי שבת

נשאל רבינו אם החזו"א היה מדליק במוצאי שבת בתוך חצי שעה לזמן צאת הכוכבים המאוחר, והשיב שאינו יודע, אלא הוא זכור שאחרי שהתפללו מעריב והבדילו וחילקו לכל הילדים מן היין רק אח"כ הדליק. וכך גם היתה הנהגת רבינו שהיה מבדיל ואח"כ מדליק (ובכדי לזרז את בני ביתו היה אומר שאם יתעכבו מלהבדיל מאיזה סיבה, ידליקו קודם הבדלה).

ולגופו של ענין, אמר רבינו שמסתברא ליה שבמוצאי שבת אין ענין בהקדמה כפי האפשר¹, שהוא כשעת הסכנה

שמדליק בתוך ביתו והוא כל הלילה, דהיינו כיון שמדליקים אחר שכלתה רגל מן השוק אין כאן ענין של זמן², ואה"נ מעיקר הדין אפשר דשרי להדליק בתוך הבית ואין ענין לפתח ביתו או בחלון [וכמנהגנו שמניחים שמן רק לחצי שעה דיותר מזה אין מצוה בחוץ].

לחוש לחשד כשיש רחוב עיקרי

ביתו של החזו"א היה שוכן כידוע בקרן זווית במקום מפגש בין שני רחובות, מערבו היה פונה אל רחוב רחב (הוא הנקרא כהיום רחוב חזו"א) ובדרומו היתה סימטא צרה (והוא רחוב בית הלל), ומנהגו היה להדליק בפתח חדרו הפונה אל המרפסת שבמערב ביתו.

ושאלו רבינו מדוע אינו מדליק גם בחלונות שבצד דרום, כמבואר בשו"ע תרע"א ח' דחצר (או בית כמש"כ המשנ"ב) שיש לו שני פתחים משני רוחות צריך להדליק בשניהן מפני החשד, והשיב לו כי דיבר על כך עם הגר"נ שולמן זצ"ל ואינו זוכר הטעם שעלה דליכא לחשד בכה"ג.

וכששאל רבינו את הגר"נ שולמן זצ"ל ענה לו שאף הוא אינו זוכר מה דיבר בזה עם החזו"א, אבל מן הסתם היתה הסברא כיון שהרחוב האחד הוא עיקרי ומשנהו רק סימטא, כל אחד מבין שיותר ראוי ונכון להדליק לכיוון הרחוב העיקרי שבו יש יותר פירסומי ניסא וממילא ליכא חשד³.

ו. דמיל הוא כ"ד רגעים, וג' רבעי מיל היינו י"ח רגעים, ואם מדליקים עשרים רגעים אחר השקיעה, נמצא נשכר בב' השיטות יחד, דכהאי גוונא הוי עדיין תוך חצי שכה לשקיעה, וגם חשיב כבר צאת הכוכבים לדעת הגר"א (גליון 'קיצור הלכה').

ז. אך יעוי' להלן בסוף הדברים דלא אמר כן אלא בעיקר הדבר, אבל למעשה כאשר אחד נאנס ולא התפלל ערבית בזמנו במוצאי שבת הורה להדליק מיד קודם תפילת ערבית.

ח. אולם להשיטות שזמן ההדלקה הוא בצאת הכוכבים לכאורה אף במוצ"ש מצי' מדליק קודם שתכלה רגל מן השוק, ובר מן דין יל"ד דשמא במוצ"ש שאין הישראלים קונים עצים בשבת א"כ מתעכבים התרמודאי יותר מאוחר בלילה באופן שהדלקת נר חנוכה היא קודם כלות הרגל מן השוק.

ט. ולכאורה היתה מעלה נוספת בהדליקו בצד מערב שהוא היה בפתח ואיכא לענין דמזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, לעומת בדרום אשר לא היו אלא חלונות [כי הדלת הדרומית (שהיא היתה פתח הביאה אל הבית) היתה בתוך בית שער ולא היתה נראית מרה"ר, אבל הדלת המערבית שהיתה פתוחה למרפסת היתה נראית מרה"ר], ויש לדון מ"ט לא נקט משום האי טעמא.

ואולי דאין כל העוברים בדרום יודעין שיש לו פתח במערב [כאמור שהכניסה אל הבית היתה בדרום] ואיכא חשדא משא"כ היות הרחוב העיקרי הוא ידוע, אמנם יעוי' בשבת כ"ג א' גבי ששני פתחי החצר אחת דליכא חשדא ולא חיישינן שמא יחשדו שהבית חלוק בתוכו משום דאנשי עיר אחרת אינם מצויים ברחובות בלילה, ואולי אפשר לחלק שיש רחוק עיקרי יודעים אבל דאיכא פתח לאו אדעתיהו (וראה להלן הע' י"ז המובא במוסגר מהד"מ).

מקום ההדלקה לאוכלים במקום אחד ולנים במק"א
כבר נודעה הוראת החזו"א לבחורי ישיבת פונוביז', להדליק את הנר חנוכה שלהם בחדר האוכל שאוכלים בו ולא בחדרי משכבם, ונשאל רבינו אם היתה ההוראה דוקא לבחורים הלנים בבנין חדר האוכל, והשיב בשלילה מוחלטת כי חדר האוכל באותו הזמן היה מרוחק מבנין הישיבה שבה היו לנים ושכן בבנין קרויזר (ברחוב רס"ג, הרחוק כדי הילוך שבע מאות אמה ממקום הלינה), ועל זה היתה ההוראה מעם החזו"א.

שיעור הזמן שהנרות ידלקו

נשאל רבינו אימתי נהג החזו"א לכבות הנרות¹, והשיב שאינו יודע כמה זמן הקפיד שידלקו הנרות, אך פעם אחת שאל אותו מרן החזו"א מהי השעה (וכמדומה בשביל לידע עם לכבות) והשיב שש וחצי, ואמר החזו"א כבר מאוחר וכיבו הנרות, והבין רבינו שאפשר לכבות קודם לכן, ומסברא אומר רבינו שאין טעם יותר משש ורבע (אולי משום שהוא חצי שעה לאחר זמן צאת הכוכבים המאוחר)².

מהנהגותי בהדלקת הנרות

השבת הנרות

היה מטיב את הנרות זמן הרבה, ומשתדל ביופיין שידלקו

יפה, שתהיה להבה גדולה הניכרת למרחוק ושיהיו הלהבות בגודל שווה [וכך הדריכו מרן החזו"א זללה"ה, ואכן היו נרותיו מפעמים ביפיים]³.

זיקת שביעית בפתילות צמר גפן

בטרם כנוס השנה השביעית, היה קונה צמר גפן במידה מרובה בעבור הפתילות לנר חנוכה, אשר יספיק אף לשנים שלאחריה, מפני חשש זיקת שביעית בצמר גפן (יעוי' בקיצור הלכות שביעית פ"ד הי"א).

מקום נתינת השימש

מנורה שמקום נר השימש הוא באמצעה היה חושש שיהא נראה כנמנה במנין הנרות, ולכך היה מגביה את השימש כדי שיהיה ניכר שאינו מתחשב עם מנין הנרות, אך מאחר ויתכן דלבני רשות הרבים המהלכים תחת ביתו לא תהא ניכרת הגבהה זו, לכן היה מכסה ומסתיר השימש מבני רה"ר שלא יאיר רק לתוך הבית להיכר.

הדלקה במלבוש עליון

היה עוטה על עצמו מלבוש עליון (כובע וחליפה) בשעת ההדלקה, וכששאלוהו מאי שנא שאר מצוות שאינו לובש בעשייתם את מלבושו העליון, השיב מפני שהדלקת הנרות היא מצוה שעושים אותה בחוץ, ולכך ראוי להלביש מלבוש עליון שהולכים עימו בחוץ⁴.

יש שרצו לומר דכל חשש חשדא היינו דוקא בפתחים שאין הרגילות ואין מצוי שיהא כמה מהם בבית אחד, וממילא כאשר יראו הרואים פתח שלא הדליקו בו מיד יסיקו במחשבתם שלא הדליק כלל, אבל חלונות אשר מצויים כמה מהם בבית אחד לא יבואו לחשדו שלא הדליק, והנה מתוך המו"מ הנזכר משמע לכאורה דלא סבירא ליה למרן זללה"ה האי סברא.
י. וי"א בשם רבינו טעם אחר, שכמדומה הנרות היו נראים אף מן הסימטא (רחוב בית הלל) ולכך לא הוצרך מפני החשד להדליק בחלון הפונה לשם.

יא. כנודע הנהגת החזו"א לכבות הנרות אחר שנתקיימה מצוותן שלא להשחית השמן הנותר, והיתה השאלה אימת עשה כן בכדי להוכיח מהו שיעור הזמן (לחומרא) דס"ל שצריך שידלקו הנרות.

יב. ואע"פ שכתב הריטב"א שבת כ"א ב' על מה השיעור שנתנה הגמ' שם עד דכליא רגלא דתרמודאי 'ובכל מקום הדבר הזה כפי מה שהוא', וא"כ במקומותינו שאין הרגל מתכלה מן השוק עד לאחר חצות לילה יהיה שיעור זמן ההדלקה כל עד לאחר חצות, י"א בשם רבינו שהביאור בדברי הריטב"א הוא רק דאי לא אדליק מדליק בזה הזמן הוא בכל מקום ומקום לפי זמן שכלתה רגל השוק בו, אבל משך הזמן שהנרות ידלקו הוא קבוע והוא חצי שעה (אולי הסברא היא דאין מסתבר שיהיה משך זמן החיוב משתנה ממקום למקום), [יעוי' בחו"ב שבת כ"א ב' דדברי הריטב"א נראין כדברי יחיד כל הפוסקים שהשתדלו לפרש שהוא כחצי שעה והם הרי"ף הרמב"ם והרא"ש ע"כ לא סבירא להו כן].

יג. ולכן טוב שגם גוף הנרות יהיו שוים בגודלן ומראיהם ומינם משום הידור מצוה (כף החיים תרע"ג כ"ג).

יד. אמנם אף באור לארבעה עשר היה לבוש במלבוש העליון בעת בדיקתו, וכפי הנראה היה עוד טעם אחר עימו בזה (ע"ע בס' קב

הדלקת הנרות ע"י נר השמש

כתב הרמ"א (תרע"ג א') "ובמדינות אלו אין נוהגים להוסיף (- נר נוסף לשמש) רק מניח אצלן השמש שבו מדליק הנרות והוא עדיף טפ"י, וביאר במשנ"ב (סקי"ט) דהטעם דעדיף טפ"י משום דבזה מוכח להדיא לבני הבית שאינו ממנין הנרות.

ורבינו היה מדליק את השמש קודם הברכה, וממנו היה מדליק כל הנרות ע"י קיסם (גפרור), והיה אומר שבזה מתקיים המנהג המבואר ברמ"א.

אמירת הנרות הללו

היה אומר 'הנרות הללו' רק אחר שגמר להדליק כל הנרות, ולא כמש"כ במשנ"ב (סי' תרע"ז סק"ח) דאחר שהדליק נר הראשון שהוא העיקר אומר הנרות הללו ויגמור ההדלקות בעוד שאומר הנרות הללו, אך יעוי"ש בסופו דמ"מ מי שנוהג לומר הנרות הללו לאחר שהדליק הכל נמי שפיר

דמיט', [וכן נהג מרן החזו"א זללה"ה (דינים והנהגות פרק כ"ג דין ד')].

צורת הדלקה במרפסת סגורה

היה מדליק במרפסת מקורה הסגורה בתריסים, וקודם ההדלקה היה מגיף התריסים עד מקום המנורה כדי שיהיה שם צורת בית טפ"י.

מקום ההדלקה בבית הפונה לב' רוחות

דירת רבינו בקרן זווית היתה, שהיה הרחוב מקיפה מב' רוחותיה, והיה מדליק לחומרא בשני רוחות הבית הפונות לרחוב (ועי' בהערה הרחב דבר).

הדלקת נר של חשד ע"י נר של אחר או קטן

בעוד היו בניו של רבינו קטנים היה הוא עצמו מדליק אף את המנורה של חשד, אבל לשנעשה בנו בר חיובא היה בנו מדליק נרותיו במקום החשד, ורבינו לא היה מדליק אלא מנורה אחת במקום שהיה עיקר הדלקתו תמיד".

הישר פרק צ"ו שכ' "ידליק הנרות כשהוא לבוש בבגד עליון כמו שהולך לבית הכנסת").

טו. והנה סוף דברי המשנ"ב הם לשון הפמ"ג אשר סיים בו אחר שפקפק על הוראת המהרש"ל לומר הנרות הללו אחר שהדליק הנר הראשון, ואחר שתמה עליו סיים "ואני העני לא ראיתי לנהוג כן, וח"ו אין אומר נגד מאורן של ישראל מהרש"ל ז"ל, ומכל מקום מי שנוהג ואומר אחר כך הנרות הללו לאחר שהדליק הכל נמי שפיר דמי", והמשמעות דנקט לעיקר לומר הנרות הללו אחר הדלקת כל הנרות, ויש לברר אם כאשר מביא המשנ"ב לשונו הוא כולל אף את המכוון בו (ומה שנקט תחילה להוראת מהרש"ל היינו כהפמ"ג עצמו דלא רצה להורות שלא כמהרש"ל) וא"כ אף נטיית המשנ"ב כהפמ"ג, או שרצה רבינו להוציא עצמו מכל חשש דאמירה אחר הדלקת כל הנרות ודאי שפיר דמי.

טז. ואף דא"כ מלכתחילה לא היה לו להדליק בה אלא במקום שהוא בית גמור, מ"מ כיון שדרכו של רבינו היה ללמוד בחדר הסמוך לאותה מרפסת אשר מחלונותיה הפעורים היה נשמע קולו ברמה מדי יום ביומו בהיותו מתנצח במלחמתה של תורה, ועל כן טען לו מוהגר"ח זצ"ל דודאי מחויב הוא להדליק באותה מרפסת שהכל יודעים ששם הוא דר, ואם לא ידליק שם יראה כמו שלא הדליק נר חנוכה.

יז. דירת רבינו היתה משתרעת על ב' דירות שהיו מחוברות לבית דירה אחד, אשר בשאר קומות הבנין השטח המקביל לדירתו של רבינו היו מחולק לב' דירות, ואולי בגלל זה יותר חשש לחשד [ועי' בד"מ תרע"א ח' דהביא בשם הכל בו דאף אם שני הפתחים ברוח אחת אם השני פתחים פתוחים לשני בתים אע"פ ששתיהן של אדם אחד אפילו הכי מדליק בשתיהן משום חשד].

ועוד דהמקום שהדליק המנורה של חשד היה נשקף מרחוב יותר עיקרי (רחוב נחמיה), ואילו המרפסת שבה היה עיקר הדלקתו היתה פונה לרחוב שקט וצדדי (רחוב ורנה), וראה את המובא לעיל שכאשר אחת מב' הרוחות פונה לרחוב עיקרי והוא מדליק בה אין לחוש לחשד, וא"כ בהפך כאשר אינו מדליק לרחוב העיקרי אלא רק לרחוב הצדדי שבו פְּחוֹת פרסום הנס א"כ ודאי וודאי דאיכא חשד, אך מאידך יעוי' בהערה הקודמת ושם היא עדיפא, ואכן היה ס"ל דבעיקר הדבר אי"צ לחוש לחשד ולא היה מדליק כן אלא לרווחא דמילתא.

יח. נחלקו הפוסקים אם בעיקר הדבר צריך לברך על נר של חשד, כמש"כ הפמ"ג והלבש"ר על דברי המג"א בס' תרע"ז סק"ד דיש לחלק בין חצר שיש לה ב' פתחים להכא (ועי' בשעה"צ סקט"ז דכן עיקר ד' המג"א דיש לחלק), דהיינו דבאמת התם אין הטעם משום שאין מברכים על חשד אלא כיון דמדליק באחד ומברך אי"צ לברך בשני, והיינו דבעיקר הדבר מברך על נר של חשד וממילא הכא

הדלקה של בני הבית לפני בעה"ב

אחד מבני הבית שלא הלך להתפלל ערבית בזמנו במוצאי שבת מחמת אונסו, אמר לו רבינו שידליק מיד בזמן קודם תפילת ערבית, וידליק לפניו ולא הקפיד בכה"ג שבעה"ב ידליק הראשון לצאת את עיקר החיוב של נר איש וביתו [והיינו שהראשון המדליק הוא המקיים את עיקר המצוה והמדליקין אחריו אינם מקיימים אלא מצות הידור].

הכנת הסופגנין. יעוי' בביה"ל קס"ח ז' בסופו שכתב דהרבה אחרונים תפסו לדינא כפסק הרמ"א דסגי כשנלוש ברוב דבש ומיעוט מים, וכך הנהיג רבינו בביתו שכל מיני מאפה שמברכים עליהם בורא מיני מזונות, שלא יסמכו על מה שממולאים או נכססים כשהבצק עשוי כבצק של פת, כגון הסופגנין הנאכלים בימי החנוכה, אלא אף יהיה נילוש ברוב מי פירות.

בסי' תרע"ז צריך לברך, וכ"כ הברכ"י דטעמיה דהר"ן (דהוא מקורו דהרמ"א בסו"ס תרע"א דאין מברכין על החשד) משום דבחצר שיש לה ב' פתחים כבר בירך על פתח אחד, וכ"כ הפלתי (סי"ג סק"ד) גם שם הפירוש שלא יברך בשני פתחים, רק בפתח אחד ומוציא חבירו, דכיון דהוא משום חשדא הני שני פתחים שייכים בהדדי וכחד יחשב ומברך על אחד ופוטרי חבירו (ומסו"ד אלו מתבאר למה הטעים הר"ן דינו דהוי משום חשדא), וכן יעוי' בשע"ת סו"ס תרע"א דהביא מהמכתם לדוד ד'מי שיש לו חצר של שני פתחים שמברך באחת ויום א' שהיה טרוד צוה שידליקו וכן עשו והדליקו בפתח א' ועד שלא הדליקו בשני בא יכול לברך כשידליק בפתח שני'.

אמנם מאידך בפר"ח ריש סי' תרע"ז כתב דע"פ הר"ן אף התם אי"צ לברך [אע"ג דכ' שם על דברי הר"ן 'אלא שאין דינו מוכרח', וכן לעיל ריש סי' תרע"ה כ' דהרי"ף והרא"ש פליגי עליה וטעמם דכיון שמצוה להדליק יהיה מטעם שיהיה שייך שפיר למימר "וצונו", מ"מ יעוי' בשע"ת סקט"ז לדניא דד' הפר"ח דלא יברך], וכן בכנה"ג בהגב"י שם כ' דאף הכא שייכי דברי הר"ן והיינו דמעיקר הדין אין מברכין על נר של חשד, וכן יעוי' במחה"ש שם דפליג על הפמ"ג והלבש"ר בביאור דברי המג"א.

והנה במשנ"ב תרע"ז הביא הדין דאין מברך בשם י"א, ובשע"ת ציין דהדעה החולקת היא המג"א הנ"ל ויל"ד אי כוונתו מטעם הפמ"ג והלבש"ר הנ"ל או מטעם המחצה"ש, ומה שהביא הדבר בשם י"א ולא הזכיר בפנים את החולקים היינו משום דכיון דאיכא י"א א"כ הוי סב"ל, ולפ"ז יל"ד דאף הפר"ח הנ"ל דכ' דהרי"ף והרא"ש פ' אר"ן, כל מה דנקט כהר"ן כמש"כ השע"ת צ"ה הנ"ל היינו דוקא לענין ברכה משום דהוי סב"ל אבל לענין עיקר הדין ודאי יש לחוש לשי' החולקים וכדלהלן.

ולהשי' דמעיקר הדין מברכין על נר של חשד היינו דהוי מצוה וחיוב גמור מדרבנן וכדמשמע מל' הפר"ח הנ"ל ול' ביו"ד י"ג ה', וממילא אי הוי חיוב גמור א"כ אינו יכול לצאת בו ע"י הדלקת קטן כמש"כ במשנ"ב תרע"ה סקי"ג דלמעשה אין לסמוך שיהיה הקטן יכול להוציא בהדלקתו לגדולים, ואף להשי' דאין מברכין עדיין אין מוכח דאינה בגדר מצוה דרבנן וכדמשמע קצת מל' הפר"ח דכו"ע מודו דהוי מצוה דרבנן ורק פליגי לענין ברכה, אך יעוי' בלבוש סי' תרע"א ובמחצה"ש סי' תרע"ז דהטעם דאין מברכין משום דאינו מצוה וא"כ לכאו' אפשר אף ע"י הדלקת קטן, אך עכ"פ כאמור יתכן דלא לענין ברכה חיי' לשי' דהוי מצוה וכדמשמע במשנ"ב הנ"ל שלא הכריע בזה, וואולי יתכן דזהו טעם הנהגת רבינו הנ"ל, וצ"ב אם היתה בתורת ודאי או ספק או שהיתה רק לרווחא דמילתא. ויעוי' בספר 'צריכה לימוד' עמ' ע"ו וז"ל "המדליק נר חנוכה בשתי מקומות מפני החשד, אפשר שבנו ידליק במקום השני, ואם בנו קטן שהגיע לחינוך, יש להסתפק" ע"כ.